

2022. decemberi mérnök évfordulók, emlénapok + **szakmai programok**

1. – 160 éve született Bartel János mérnök

A lengyelországi Kepa Bogumiłowickában, 1862. december 1-én született Bartel János (1862-1945) gépészmérnök. Diplomáját 1885-ben a lengbergi (ma: Lviv) Műszaki egyetemen szerezte. Utána I. N. Franke mechanika-professzor, a Lengyel Tudományos Akadémia tagja meghívta tanársegédjének. 1887-ben a magyarországi korompai vasgyárba került, ahol egy év múlva megbízták a gyár teljes átszervezésével és bővítésével. 1900-ban a korompai, salgótarjáni és ózdi gyárak egyesülésével létrejött Rimamurány-Salgótarjáni Vas- és Acél-művek budapesti központjának lett a főmérnöke. A gyárak kohóinak korszerűsítése céljából tanulmányutakat tett Németországban, Belgiumban, Angliában, és maga is végzett vas- és anyagvizsgálatokat. Az 1913-ban megjelent *Az anyag alakíthatósága* című munkájáért a budapesti Műegyetem műszaki doktorrá avatta. Számos szakcikke jelent meg a Bányászati és Kohászati Lapokban, és az Anyagvizsgálók Közlönyében.

1. – Szakmai előadás Heller László életútjának fordulópontjairól

Budapesten, az MMKM Elektrotechnikai Múzeumban „Heller László életútjának fordulópontjai” címet viselő előadást Pethő László december 1-én 10:00 órai kezdettel tartja. Házigazda: Dr. Czibolya László, a Magyar Atomfórum Egyesület (MAE) főtitkára. Bővebb információ: www.ete-net.hu/

1. – Szakmai előadás a távhőtermelés jelenlegi energetikai kihívásairól

BME hallgatói az egyetemi oktatóik segítségével alapították az Energetikai Szakkollégiumot. A BME Q épület QBF13-as termében december 1-én 18:00 órakor kezdődő a „Távhőtermelés kihívásai a jelen energetikai helyzetben” címet viselő előadást Császár Csaba (Veolia Energia Magyarország Zrt.) tartja. A megújuló energiaforrások és energiahatékonyság keretein belül bemutatásra kerül a távhőszektor prognosztizált jövőképe, valamint a Távhő Ökocímke is. Bővebb információ: www.eszk.org

1. – A magyar rádiózás napja

December első napján van a magyar rádiózás napja, annak emlékére, hogy 1925. december 1-én kezdődött hazánkban a rendszeres rádiós műsorsugárzás, az 546 méteres középhullámon. Az adóállomás Budapest néven jelentkezett be, és Demény Károly (1859-1932) államtitkár, a Magyar Királyi Posta vezérigazgatója magyar, francia valamint angol nyelven szólt a hallgatókhoz. Ezt követően egy hangversenyt közvetítettek az érdeklődő és vevőkészülékkel rendelkező hallgatók számára.

2. – 80 éves az emberiség második tűzgyújtása, az atomenergia felszabadítása

Az emberiség első tűzgyújtása kapcsán pontos időpontot nem tudunk, de azt igen, hogy a neandervölgyi ember már tudta, hogyan kell tűzcsiholással tüzet gyújtani. A francia régészeti helyszíneken talált ötvenezer éves szerszámok bizonyítják, nem csak a villámlásból vagy a vulkánkitörésből származó tüzet őrizték. A tűzgyújtás képessége hatalmas hatással volt az akkori emberek életére. Az emberiség második tűzgyújtása már egy ismert időponthoz köthető. Enrico Fermi Nobel-díjas olasz fizikus irányítása mellett

1942. december 2-án Chicagóban egy stadion lelátója alatti térben megvalósult az „atom-máglya”, az emberiség 2. tűzgyújtása: - a világon először sikerült a mérnök-tudósoknak a szabályozott nukleáris láncreakció beindítása és önfenntartása. Az atom-reaktor szabadalmát Enrico Fermi és a magyar Szilárd Leó magfizikus, feltaláló, mérnök kapta meg, majd Eisenhower elnök javaslatára az Egyesült Nemzetek Szövetsége létrehozta az Atom a Békéért Díj (Atoms for Peace Award) kitüntetését. Az első díjat 1957-ben Niels Bohr kapta az atom és atommag modelljének megalkotásáért. A második díjat 1958-ban Hevesy György kapta a radioaktív nyomjelzés föltalálásáért. Az 1959-es díjat Szilárd Leó és Wigner Jenő az atomreaktor megtervezéséért, az 1960-as díjat Alvin Weinberg és Walter Zinn az atomreaktor megépítéséért kapta. Az 1959-es és 1960-as díjat egyszerre vette át Szilárd, Wigner, Weinberg és Zinn. (E. Fermi már nem élt.) Egy-egy olasz, amerikai, dán, kanadai és három magyar szerepel a dicsőséglistán. A jelzett három magyar kiválóság, valamint Teller Ede és Neumann János előtt a Paksi Atomerőmű Tájékoztató és Látogatóközpontja (TLK) előtti szoborparkban december első hetében tiszteleghetünk.

2. – 110 éve született Kántás Károly geofizikus-mérnök

Sólyon, 1912. december 2-án született Kántás Károly (1912-1991) Kossuth-díjas geofizikus-mérnök, a műszaki tudományok doktora, akadémikus, a 20. századi hazai szénhidrogén-kutatásokat előmozdító geofizikai kutatási módszerek kiváló tudósa és továbbfejlesztője. A budapesti Tudományegyetemen szerzett matematika-fizika szakos tanári és bölcsészdoktori oklevelet. Előbb a kőolajkutatásokkal foglalkozó amerikai Eurogasco (European Gas Co.), majd 1937-től a Magyar-Amerikai Olajipari Rt. (MAORT) alkalmazásában állt, mint vezető geofizikus. 1947-ben alkalmazott geofizikából magántanári képesítést szerzett a BME soproni bánya-, kohó- és erdőmérnöki karán. 1951-ben a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemre nevezték ki az általa felállított geofizikai tanszék első tanszékvezető egyetemi tanárává, ahol geofizikus-mérnökök képzése folyt. Ezzel párhuzamosan 1955-től a Magyar Tudományos Akadémia szervezeti keretén belül működő, általa szervezett soproni Geofizikai Kutató-laboratórium igazgatói tisztét is betöltötte. Ő végezte az első földi áramméréseket és jelentősek a geo-mágneses mérései is, amellelt, hogy megalapozta, és sikerre vitte a magyar geofizikus képzést is. Az 1956-os forradalom leverését követően családjával együtt elhagyta az országot. Élete végéig Bécsben élt, Ausztriában az ÖMV tanácsadója lett, egyúttal a Leobeni Ércbányászati Egyetem geofizika-professzoraként oktatott. Az ausztriai emigrációjában jelentősen hozzájárult az ott folyó szénhidrogén-kutatásokhoz is.

3. – 30 éves az SMS (Short Message Service – rövid üzenet-szolgáltatás)

Szöveges üzenetet megalapozó ötlet már 1988-ban létezett, amikor a technológiát az Európai Távközlési Szabványügyi Intézet (ETSI) az első digitális páneurópai szabvány, a GSM alá vonta. Az Ericsson cég az egyik kulcsszereplő volt a szabvány kialakításában. A fejlesztők erős, megbízható rendszert és hálózatot akartak építeni. Kezdetben az SMS-sel csupán a fogyasztókat szerették volna értesíteni a hangposta üzenetek érkezéséről. Az első szöveges üzenetet – amit két ember először váltott egymással – 1992. december másodikán küldték, a következőt tartalmazta: Boldog karácsonyt! Az SMS, a mobiltelefonnal együtt akkor terjedt el igazán, amikor megjelentek a feltöltő-kártyás, azaz előre fizetős (pre-paid) szolgáltatások. Az Ericsson elsők között tette lehetővé az SMS valós idejű díjszámítását, ami csak ezután

vált tömegpiaci szolgáltatássá. Ez fontos lépés volt, mert segített a fogyasztóknak, hogy kordában tartsák kiadásait, a mobil szolgáltatók pedig biztosak lehettek benne, hogy megkapják a szolgáltatás ellenértékét. A feltöltő-kártyás rendszer elsősorban a feltörekvő piacok alacsonyabb jövedelmű fogyasztói számára volt vonzó, így az első felhasználók is közülük kerültek ki tömegesen. A szolgáltatások igénybevétele ma már nemcsak feltöltő-kártyás konstrukcióban ellenőrizhető, a valós idejű díjszámítással a fogyasztók egészen pontosan nyomon követhetik költségeiket és adatforgalmukat. Sok évbe telt, mire az iparág felismerte az SMS-ben rejlő lehetőségeket, a fogyasztók ma már évente körülbelül 10 trillió szöveges üzenetet küldenek a globális hálózatokon keresztül.

4. – 100 éve született Ubell Károly mérnök

Újpesten, 1922. december 4-én született Ubell Károly (1922-2004) vízepítő mérnök, a műszaki tudományok kandidátusa. 1949-67-ig a Vízrajzi Intézet, ill. VITUKI kutatója, osztályvezetője, 1967-70-ig az UNESCO szakértője volt. 1971-től nyugdíjba vonulásáig a Német Szövetségi Hidrológiai Intézet munkatársa. A VITUKI-ban a felszín alatti vizek hidrológiájával, a talajvizek mozgásával és az evapotranspiráció kérdéseivel foglalkozott. Mint UNESCO szakértő, Bagdadban igazgatói beosztásban vezette a Természeti Készleteket Kutató Intézetet, Koblenzben talajvíz-hidrológiai és -hidraulikai szakelőadó volt. Megszervezte az első Magyarországon rendezett Nemzetközi Hidrológiai Továbbképző Tanfolyamot, és szerkesztette az angol nyelvű jegyzetsorozatot. A mintegy 100 szakmai magyar és idegen nyelvű publikációi sorából kiemelkedő az 1983-ban Németországban írt és megjelent – társszerzővel közös – hidrogeológiai tankönyve.

5. – A gazdasági és szociális fejlődés önkénteseinek világnapja

Az önkéntesek tevékenysége ma már elhanyagolhatatlan jelentőséggel bír a világ gazdasági és szociális fejlődése érdekében. Az Egyesült Nemzetek Szövetsége (ENSZ) közgyűlése 1985-ben december 5. napját jelölte ki arra, hogy a kormányok és a népek megünnepeljék mindazt, amit világszerte az önkéntesek végeznek el, legyen az valamely egyéni képesség, akár karitatív tevékenység felajánlása.

5. – A talaj nemzetközi napja

Egyesült Nemzetek Szövetségének Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete, a Food and Agriculture Organization of the United Nations (UN FAO) javaslatára 2013 óta minden év december 5-én tartjuk a talaj nemzetközi napját. Célja, hogy felhívjuk a figyelmet bolygónk termőföldkészletének végeességére, a szennyezések felszámolása, a talaj termőképességének globális szintű javítása és a világ élelmezésügyi problémáinak megoldása okán.

5. – 10 éves a Nemzeti Radioaktív hulladék-tároló

Bátaapátiban, 2012. december 5-én került átadásra a földfelszín alatti Nemzeti Radioaktív hulladék-tároló (NRHT). Dr. Kereki Ferenc bányamérnök, a Radioaktív Hulladékokat Kezelő Kft. (RHK Kft.) ügyvezető-igazgatója, az NRHT üzemeltetője köszönetet mondott mindazoknak, akik munkájukkal hozzájárultak a közel 68 milliárd forintos mű elkészültéhez. A nemzetközi nukleáris szakma képviselői is elismerően nyilatkoztak a kis- és közepes radioaktivitású hulladékok befogadására alkalmas létesítményről. „Egy közel húszéves projekt utolsó állomásához ért hazánk, amely folyamatnak számtalan akadálya volt. Országgyűlési

munkám szorosan kapcsolódik Bátaapátihoz, a legelső képviselői közszereplésem éppen a Társadalmi Ellenőrző Tájékoztató Társulás (TETT) egyik 1998-as májusi ülésén volt. A szakma, az országos és a helyi politika, a közélet, az önkormányzatok és a civil szféra, valamint a széles közvélemény összefogása és támogatása nélkül nem valósulhatott volna meg az utóbbi idők egyik legnagyobb magyar beruházása. Tolna megyei polgárként, völgyégi emberként örülök annak, hogy ez a fejlesztés nálunk készült el, ennek gyümölcseként pedig a környező települések fejlődhetnek, szépülhetnek. Bonyhád város vezetőjeként azért is jó látni a korszerű komplexum megvalósulását, mert a hivatalunk munkatársai is bekapcsolódtak az NRHT kivitelezésébe: az építési- és a használatbavételi engedélyek kibocsátásával – nyilatkozott az átadó ünnepségen Potápi Árpád János, akkori bonyhádi polgármester.

5. – 120 éve született Telegdy-Kováts László mérnök

Galgócson, 1902. december 5-én született Telegdy-Kováts László (1902-1987) vegyészmérnök, egyetemi tanár. 1925-ben vegyészmérnöki oklevelet szerzett a budapesti Műegyetemen. 1927-ben műszaki doktori oklevelet szerzett, és az Országos Kémiai Intézethez került segédvegyészként, csakhamar az intézet igazgatója lett. 1942-1948-ig a Magyar Cukoripar Rt. műszaki igazgatója volt. 1948-tól a Cukoripari Központban kísérletügyi csoportvezető, 1949-50-ben a Könnyűipari Minisztérium Cukoripari Főosztályának vezetője lett. 1951-1972-ig a BME élelmiszerkémiai tanszék egyetemi tanára. 1952-ben a Vegyészmérnöki Kar dékánhelyettese, 1952-től 1955-ig, majd 1957-ben dékánja. Figyelemre méltó, korszerű élelmiszeranalitikai eljárások gyakorlatát dolgozta ki, szervezte meg, valamint a táplálkozásban modern, dinamikus szemléletű oktatását alakította ki.

5-6. – Minőségügyi workshop

Az EOQ MNB (Európai Minőségügyi Szervezet Magyar Nemzeti Bizottsága) tanúsítványok megújításához a Szakembertanúsítási Bizottságának határozata szerint egy kétnapos szinten-tartó szakmai workshopon kell részt venni. A december 5-6. közötti workshopon azok az EOQ MNB tanúsítvánnyal rendelkező szakemberek vehetnek részt, akik a jelentkezési lapon felsorolt tanúsítványok valamelyikével rendelkeznek, és lejárt vagy lejáró tanúsítványukat meg kívánják újítani. Bővebb infó: <https://eoq.hu>

6. – 140 éve született Korompay Lajos mérnök

Budapesten, 1882. december 6-án született Korompay Lajos (1882-1968) bányamérnök. A Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. szolgálatában harminchét évet töltött különböző vezető műszaki beosztásokban. 1924-től 1939-ig a várpalotai lignitbányászat vezetője volt. Széles körű kutatási programmal felderítette, megnövelte a medence szénvagyonát. Nevéhez fűződik az ország első skip (bödönös) szállító akciójának megvalósítása. Elsőként vezette be a vájárok szakoktatását és bányahatósági vizsgáztatását is.

6. – 110 éve született Domony András mérnök

Budapesten, 1912. december 6-án született Domony András (1912-1987) vegyészmérnök, a műszaki tudományok doktora. A zürichi világhírű „Eidgenössische Technische Hochschule”-n tanult és nyert mérnöki oklevelet. Egész életét az alumínium tudományának és gyakorlatának szentelte, több könyvet írt és részese volt a magyar-szovjet alumíniummegyezmény kidolgozásának. Az alumínium felületvédelmével és alkalmazástechnikai korróziós kérdésekkel foglalkozott.

6. – 225 éve született Nagy Károly csillagász

Révkomáromban, 1797. december 6-án született Nagy Károly (1797-1868) matematikus, csillagász, publicista, akadémikus, az első magyar földgömb készítője. 1834-ben Londonban, a Magyar Tudományos Akadémia költségén, magyar nyelven kiadta Charles Babbage logaritmus-táblázatát. 1837-1842 között a Magyar Tudós Társasági Névkönyv és Asztronómiai Napló csillagászati tábláit szerkesztette. Batthyány Kázmér gróf költségén magyar nyelvű ég- és földgömböket készített az iskolák számára. 1847-ben Pollack Mihály tervei szerint Bicskén egy csillagvizsgálót építtetett, saját költségén műszerekkel is felszerelte. Szorgalmazta a méter-rendszer hazai bevezetését. Több magyar nyelvű ismeretterjesztő és tankönyvet írt a matematikáról, felnőtteknek és gyerekeknek egyaránt. Cikkei a *Társalkodó*, a *Tudományos Gyűjtemény*, a *Figyelmező* és az *Athenaeum* című folyóiratokban jelentek meg.

7. – A polgári repülés nemzetközi napja

A Nemzetközi Polgári Repülésügyi Szervezet (International Civil Aviation Organization – ICAO) koordinációja mellett minden év december 7-én tartják a polgári repülés nemzetközi napját. A szervezők célja, hogy felhívják a figyelmet a nagy fizikai távolságok biztonságos áthidalására, a nemzetközi polgári repülés fontosságára az országok társadalmi és gazdasági fejlődésében. Bővebb infó: icao.org

7. – „Pusztító és gyógyító vizeinkről” témakörű Vízügyi emléknapi

A „Magyar Tudós Tárlat 2022” programsorozat keretében a Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár (Bp. I. kerület, Attila út 93.) december 7-én 10:30 órától ad otthont a „Pusztító és gyógyító vizeinkről” mottóval megrendezésre kerülő Vízügyi emléknapi eseményeinek. A tervezett előadások és felkért előadók: - **150 éve született Viczián Ede, a hazai vízerőhasznosítás úttörője**, Fejér László, a Magyar Hidrológiai Társaság Vízügyi Történeti Bizottság, és a Mérnöki Kamara Történeti (Bizottság) Szakcsoport elnöke; - **125 éve hunyt el Lechner Lajos, Szeged 1879. évi árvíz utáni újjáépítője**, Jancsó Ágnes, a Lechner Tudásközpont építésze; - **A 75 éve történt felső-tiszai, tivadari árvíz és következményei**, Dr. Berecz Endre, a BME Építőmérnöki Kar Vízépítési és Vízgazdálkodási Tanszék egyetemi docense; - **A 120 éve született Schmidt Eligius Róbert és a hazai hévízkutatás fejlődése**, Dr. Albert Gábor történész, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár muzeológusa. Bővebb infó: www.mezogazdasagikonyvtar.hu

8. – Budapesti InfoShow kiállítás és konferencia

A Magyar Elektrotechnikai Egyesület és az Elektromos-ipari Magánvállalkozók Országos Szövetsége „Biztonságos szerelés, okos megoldásokkal” mottóval Budapesten, a Lurdy Házban december 8-án rendez kiállítást és konferenciát. Itt értesülhetnek az érdeklődők az aktuális szabályozásokról, a trendekről és kipróbálhatják a legújabb technikai, technológiai megoldásokat. Bővebb infó: www.infoshow.hu

9. – 175 éve született Liphay Sándor mérnök

Tatán, 1847. december 9-én született kislaludly Liphay (1885-ig Schwarzel) Sándor (1847-1905) mérnök, műegyetemi tanár, vasútépítéstani szakíró, akadémikus. A bécsi műegyetemen vasúti mérnöki oklevelet szerzett, majd osztrák vasúti vállalatoknál dolgozott. 1870-ben a magyar királyi vasútépítési igazgatóság alkalmazta, melynek kötelékében az ÉK-i vasút máramarosi vonalának építését vezette. 1873-ban az

államvasutak Budapesti osztálymérnöke, 1875-ben a műegyetemen előadó, majd 1876-tól haláláig az út-, vasút-, víz- és hídépítészet r. tanára volt. 1886-89 és 1898-1900 között a Műegyetem rektora volt. 1896-tól az Országos Közoktatási Tanács, a Vízügyi Nagytanács és a Fővárosi Közmunkák Tanácsának tagja. 1891-től a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet elnöke, 1879-től 1882-ig a Magyar Mérnök-és Építész Egylet Közlönyének szerkesztője volt. Műszaki és közlekedésügyi szakirodalmi tevékenysége egyaránt jelentős. Mint rektor a műszaki oktatás matematikai megalapozása, a gazdasági képzés kiszélesítése, valamint az oktatás, ill. a műegyetem gyakorlati kapcsolatainak kiépítése terén végzett eredményes munkát. Mérnöki kari tekintély megteremtéséért folytatott küzdelmekben ő javasolta 1888-ban a műszaki doktorátus bevezetését, melyet 1902-ben az ő tanítványa, Zielinski Szilárd szerzett meg elsőként. Vezető szerepe volt a műegyetemi diákszociális intézmények megszervezésében. Jelentős volt a szakirodalmi működése is.

11. – 230 éve kezdődött az első főiskolai jellegű képzés Szegeden

A király engedélyével felállított két osztályos líceumban, az otthont adó szegedi piarista gimnázium épületében, 1792. december 11-én négy tanárral és tizenhat diákkal kezdődött az oktatás. Mennyiségtant, fizikát és gazdaságtant is tanítottak. Az itt végzett hallgatók az egyetem bölcsészeti karán szigorlatot tehettek. Megszűnéséig, 1859-ig e líceum volt Dél-Magyarország egyetlen főiskolai jellegű intézménye.

12. – 120 éve született Bruckner Zoltán mérnök

Késmárkon, 1902. december 12-én született Bruckner Zoltán (1902-1958) vegyészmérnök. A budapesti Műegyetemen 1926-ban vegyészmérnöki oklevelet, 1929-ben doktorátust szerzett. 1925-34 között a Műegyetem szerves kémiai intézetében Zemplén Géza (1883-1956) kémikus, professzor mellett dolgozott, mint tanársegéd, 1934-1944 között a Hungária Guttapercha és Gumi Gyár főmérnöke, majd műszaki igazgatója volt. 1945-ben a Szovjetunióba hurcolták, ahol 1950-ig a műanyagfeldolgozási problémákkal és új építőipari anyagok előállítási technológiájával foglalkozott. 1950-1955 között a Gumiipari Központi Kutató Laboratórium helyettes vezetője, majd 1955-től egészen a haláláig az intézmény vezetője volt.

12. – Energiapolitikai eszmecsere

Az Energiapolitika 2000 Társulat a hazai energiapolitika aktuális kérdéseinek megvitatására havi rendszerességgel Budapesten tartja az Energiapolitikai Hétfő Esték című előadás-sorozatát. December 12-én a 17-19 óra közötti előadás témaköre: energetikai kiűtkeresés lehetőségei Közép-Európában. Előadó: Prof. Dr. Aszódi Attila mérnök, a BME Természettudományi Kar dékánja. Bővebb infó: enpol2000.hu

14. – 40 éve „keltették életre” Pakson, az I. reaktort

Az atomenergia békés célú, magyarországi felhasználásáról már 1966 decemberében folytattak magyar-szovjet tárgyalásokat. Később a felek megállapodtak, hogy Pakson négy db 440 megawatt teljesítményű atomerőmű létesül. 1982 december 14-én fizikai értelemben „életre kelt” az atomerőmű I. számú reaktora. A reaktor fizikai indítása, a szabályozott láncreakció megvalósítása technikai mérföldkő a hazai energetikában.

14. – A hűség napja, Sopron napja

Sopronban és környékén 1921. december 14-16-án tartották egy népszavazást, amelyen a város térsége eldönthette, hogy melyik országhoz szeretnének tartozni. Többség Magyarországot választotta. A Magyar Kormány ennek emlékére, a nemzethez és a hazához való hűségről tanúságot tevő polgárok előtt fejet hajtva

december 14.-ét a Hűség napjává nyilvánította. A “civitas fidelissima”, a “leghűségesebb város” címet Sopron ma is büszkén viseli a címerében.

15. – 220 éve született Bolyai János matematikus-hadmérnök

Kolozsváron, 1802. december 15-én született Bolyai János (1802-1860) matematikus és hadmérnök, „*az erdélyi tudományosság legkiemelkedőbb képviselője*”, a XIX. század legnagyobb magyar matematikusa. Valóságos csodagyerek volt, mégsem tanulhatott Göttingenben, helyette a bécsi katonai akadémiára került és ott 21 évesen kitűnő eredménnyel végzett. 1823. november 3-án apjához, Bolyai Farkas matematikus, tanárhoz írt levelében közölte az abszolút geometria felfedezését: „*A semmiből egy új más világot teremtettem.*” A párhuzamosok euklideszi axiómáját elvetve, előbb a hiperbolikus geometriát vázolta fel, majd az általa abszolútnak nevezett geometriát dolgozta ki. 1831-ben megjelent Appendix című művével megalkotta a nemeuklideszi geometriát, amely nélkülözhetetlen alapot jelentett a XX. század fizikai elméletei számára.

18. – 100 éve született Habuda Zsigmond mérnök

Pécsett, 1922. december 18-án született Habuda Zsigmond (1922-1981) közlekedési mérnök. 1945-1959 között a Belügyminisztérium (BM) állományába tartozott. 1949-ben a tiszti iskolát, 1952-1958 között a Budapesti Műszaki Egyetem közlekedésmérnöki karát végezte el. 1959-ben, mint egyetemi tanársegéd a gépjárművek tanszék jogelődjére került, 1963-tól adjunktus lett. 1964-ben szerezte meg az egyetemi műszaki doktori oklevelet. Közben a BM Közlekedésrendészetében mérnök-századosként dolgozott. Tagja volt a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) Országos Műszaki Választmányának is.

18. – 10 éve évre kapott ÜH engedélyt a paksi I. blokk

Országos Atomenergia Hivatal (OAH) hivatalos levelének mellékletében 2012. december 18-án érkezett Paksra az I. blokk üzemidő hosszabbítási (ÜH) engedélye, mely alapján a harmincéves üzemeltetést követően 2012. december 28-tól további kétszer tíz évet, így 2032. december 28-ig üzemelhet.

19. – 140 éve született Balás Jenő mérnök

Gyergyóremetén, 1882. december 19-én született Balás Jenő (1882-1938) bányamérnök, kutató, a magyar bauxitbányászat úttörője, jelentős vízszabályozási munkálatok tervezője. Mérnöki oklevelét 1907-ben a selmecbányai főiskolán nyerte. 1912-ben Kolozsvárott magánmérnöki irodát nyitott és Erdély apró ércbányáit szövetkezetbe tömörítette; utóbb saját bányavállalata lett. Nagy érdemei vannak a Vértes és Bakony hegység országos kincset jelentő bauxitlepeinek (Gánt stb.) felfedezésében és feltárásában. 1922-23-ban megszerezte magának a bányajogosítványokat, ezeket a későbbi Bauxit Trösztnek eladta. Újabb kutatásainak befektetései anyagilag tönkretették. 1934-ben kidolgozta és könyvben ismertette a budapesti hévvizek hidrológiai rendszerét. 1935-ben a Velencei-hegységben végzett ércutatásokat, de anyagiak híján nem tudott eredményt elérni. Kidolgozta a Velencei-tó rendezési tervét. 1936-ban a Balaton holtterületeinek megszüntetésére és a Sió-csatorna hajózhatóvá tételére dolgozott ki újabb terveket.

19. – 50 éve érkezett vissza az Apollo-17 Hold-expedíciós legénység

Az Amerikai Egyesült Államok Apollo-17 legénység 1972. december 19-ei Földre való visszaérkezésével befejeződött NASA Apollo-programja. Az űrhajósok a Lunar Rover segítségével 31,8 kilométer hosszú utat

megtéve 117 kilogramm holdkőzetet gyűjtöttek. Az általuk használt holdjárót, a világtörténelem első Földön kívüli terepjáróját Pavlics Ferenc magyar gépészmérnök, kutató vezetésével fejlesztették ki.

22. – 150 éves a Pest, Buda, Óbuda és Margitsziget egyesítéséről rendelkező törvény

Az 1867-es osztrák-magyar kiegyezés nyújtotta gazdasági, politikai feltételek között valósulhatott meg a Pest, Buda, Óbuda és Margitsziget egyesülése. Erről rendelkező XXXVI. törvény 1872. december 22-én kelt. E szerint „*Buda és Pest szabad királyi fővárosok, valamint Ó-Buda mezőváros és a Margitsziget, ez utóbbiak Pest vármegyéből kikebelezetvén, Buda-Pest főváros név alatt egy törvényhatósággá egyesíttetnek.*” Az egyesítés megvalósulása még majdnem egy évig eltartott; a 20 pesti, 10 budai és 4 óbudai polgárból álló bizottság 1873. január 9-étől szeptember 11-éig dolgozta ki a megvalósítás menetét, és azt a három város 11 közös közgyűlése tárgyalta meg és hagyta jóvá. A Fővárosi Tanács a valóságos munkáját 1873. november 17-én kezdte meg, s ez a nap Főváros egyesítésének hivatalos napja.

23. – 100 éve nyílt meg az Operettszínház

A Budapesti Operettszínház épülete Fellner és Helmer híres bécsi építészek tervei alapján 1894-ben épült. Az I. világháború kezdetéig az épületben orfeum működött. 1922. december 23-án nyílt meg a Fővárosi Operettszínház a budapesti Nagymező utcában, az egykori Somossy Orfeum helyén.

24. – 180 éves gróf Széchenyi István híres beszéde

Gróf Széchenyi István (1791-1860) politikus, író, polihisztor, közgazdász híres beszéde „A magyar academia körül” címmel 1842. december 24-én jelent meg. Széchenyi István gróf a magyar politika egyik legkiemelkedőbb és legjelentősebb alakja, akinek nevéhez a magyar gazdaság, a közlekedés, a külpolitika és a sport megreformálása fűződik. Számos intézmény alapítója és névadója volt.

24. – 140 éve született Kertész Béla mérnök

Kolozsmonostoron, 1882. december 24-én született Kertész Béla (1882-1970) gépészmérnök, mozdonykonstruktor. Mérnöki oklevelét 1904-ben a József Nádor Budapesti Műszaki Egyetemen szerezte. Még ez évben az Államvasutak Gépgyárába [a Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyár (MÁVAG) jogelődje] került gyakornoknak a mozdonyszerkesztési osztályra, 1923-ban osztályvezetője lett és a világviszonylatban is bevált 424-es sorozatszámú mozdony szerkesztését irányította. A MÁV valamennyi, a MÁVAG-ban készült mozdonyának szerkesztésében részt vett. 1932-ben gyárigazgatónak nevezték ki.

24. – Neumann János matematikus, a XX. század meghatározó embere

Financial Times 1999. december 24-ei számában megjelent felmérés szerint a XX. század legjelentősebb személyének deklarálták a Budapesten született Neumann János (1903-1957) matematikust, világhírű mérnök-fizikust, aki a tárolt programvezérlés (TPV) elvének kidolgozója volt. Nevéhez fűződik a játékelmélet megteremtése és számos közgazdasági alapvetés is.

26. – 150 éve született Schulek János mérnök

Pesten, 1872. december 26-án született Schulek János (1872-1948) építészmérnök, Schulek Frigyes építész, műegyetemi tanár, akadémikus fia. Édesapja egyik főművének, a Halászbástyának ő volt az építésvezetője. Ő fedezte fel, majd tárta fel 1934-ben több méteres földhordalék alól Hunyadi Mátyás visegrádi palotáját.

26. – 280 éve született Born Ignác tudós

Gyulafehérváron, 1742. december 26-án született Born Ignác (1742-1791) geológus, felvilágosult tudós, udvari tanácsos, a világ első nemzetközi tudományos társaságának az alapítója. Nagyszebenben, majd Bécsben és Prágában tanult jogot, később fordult a természettudományok felé. 1770-től kezdve a császári bányahivatalban dolgozott, ennek később vezetője is lett. Utasításai alapján 1786-ban Selmechánya mellett, Szklenóbányán létesítették az első európai modern foncsorozó (amalgámozó) üzemet az arany-, ezüst- és rézércék gazdaságos kinyerésére. Az új eljárás helyszíni tanulmányozására Born Ignác a bányászat és kohászat legjobb külföldi képviselőit hívta össze 8 országból, még Amerikából is. Ezt az 1786-os selmechányai összejövetelt tarthatjuk a világ első nemzetközi műszaki-tudományos kongresszusának. Javaslatára alapították meg az első nemzetközi bányászati egyesületet, melynek 1789-ben 147 tagja volt. Born Ignác jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy Antoine Laurent Lavoisier (1743-1794) francia kémikus nézetei hazánkban elterjedjenek, küzdött az alkímia ellen. Több forrás szerint, Wolfgang Amadeus Mozart közel állt Born Ignác köreihez, és a Varázsfuvola szövegkönyvírója, Emanuel Schikaneder Born Ignácról mintázta az opera főhősét, Sarastrót.

27. – 120 éve született Soós István mérnök

Kisújszálláson, 1902. december 27-én született Soós István (1902-1959) vegyészmérnök, mikrobiológus, borász és egyetemi tanár. 1952-től a Kertészeti Főiskola előadója, majd 1954-től a borászati tanszék vezetője volt. Nevéhez és munkásságához fűződik a magyar borászati mikrobiológia megalapítása, a magyar borélesztő-gyűjtemény, valamint a borvizsgálati módszerek fejlesztése.

28. – 40 éve termel villamos energiát Pakson, az I. reaktorblokk

A paksi atomerőmű I. blokkját 1982. december 28-án az országos hálózatra kapcsolták, így kezdetét vette a próbaüzem. A primer oldalon nyomott-vizes, vízhűtésű, víz moderátorú, VVER–440, V–213 típusú reaktorban megvalósított szabályozott láncreakció által termelt hőenergia révén a szekunder körben két db 220 MW-os turbina és generátor közül a 2. gépcsoport mozgásba lendült, így a párhuzamos kapcsolás révén először 60-70 MW-os terheléssel megkezdte a villamosenergia-termelést.

28. – 140 éve született Mattyók Aladár mérnök

Pomázon, 1882. december 28-án született Mattyók Aladár (1882-1960) építészmérnök, szakíró, több sportlétesítmény tervezője. Nevéhez fűződik a Millenáris Sporttelep betonteknőjének tervezése. A Császár versenyszoda és a Nemzeti Sportuszoda tervezésében is közreműködött. Jelentősebb munkája még a Ferencvárosi Torna Club és a Budapesti Egyetemi Atlétikai Club pályájának tervezése és kivitelezése is.

31. – 120 éve született Kardos György mérnök-történész

Szombathelyen, 1902. december 31-én született Kardos György (1902-1953) építészmérnök, történész, a Magyar Építőművészek Szövetsége (MÉSZ) alapító elnöke. Műegyetemen szerzett építészmérnöki oklevelet, a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen doktorált, majd a műszaki tudományok kandidátusa lett 1952-ben. Budapesten, Wälder Gyula építész magánirodájának műépítésze volt, majd a Műegyetem Építészmérnöki Osztály Ókori Építéstörténeti Tanszék oktatója lett. 1938-1941 között állástalan mérnök, a világháború alatt munkaszolgálatos volt. 1945. áprilisától az Építőipari Műszaki

Egyetem (ÉME) Építészmérnöki Osztály Újkori Építészettörténeti Tanszék tanársegédje, adjunktusa, majd 1949-1951 között tanára volt. A III. számú Építéstörténeti Tanszék ny. r. tanára (1951-1952), egyetemi tanára (1952-1953); közben az ÉME Építészmérnöki Kar dékánja (1951-1952), az ÉME első rektora (1952-1953) volt. Építészettörténettel, elsősorban az ókori építészet, ill. a magyar barokk és a magyar klasszicista építészet történetével foglalkozott. Jelentős szerepet játszott a magyar építészmérnök-képzés kialakításában, az új ÉME megalakításában.

Felhasznált irodalom:

- *MMK Történeti (Bizottság) Munkacsoport: Magyar mérnökök évfordulói 2022-ben*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban*
MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának egyes kötetei
- *História – Tudósnapár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók*
Internet: tudosnapar.kfki.hu/historia
- Nagy Ferenc szerk.: *Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig*
1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- Kenyeres Ágnes szerk.: *Magyar Életrajzi Lexikon I-IV.*
1967-1990. – Akadémiai Kiadó
- Fejér László szerk.: *Vizeink krónikája*
2001. VMLK Budapest
- *Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala és jogelőd Magyar Szabadalmi Hivatal kiadványai*
Internet: sztnh.gov.hu
- Millenáris Tudástár: „Álmok Álmodói 20” kiállítás digitalizált dokumentumai
Internet: tudastar.almokalmodoi.hu
- *Mérnöki évfordulók, emlénapok és programok - 2014. január 1-től havi bontásban*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- *Egyéb életrajzi és műszaki források*

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök,
Magyar Mérnöki Kamara (MMK) Történeti (Bizottság) Munkacsoport tagja